

EKONOMI

RUSNING EFTER BEGAGNADE BILAR

■ 9 av 10 bilar får en kännbar skattehöjning nästa år – flera med över hundra procent. Det har gett en rusning till begagnade bilar, och nu ökar trycket ytterligare inför regeländringen vid årsskiftet.

– Man får bra betalt för sin bil just nu, säger Blockets presschef till Dagens industri.

Di listar skatten från årsskiftet och konstaterar att en VW Tiguan 2,0 TDI 190 DSG 4Motion kommer att landa på 11 616 kronor per år. Skatten för en Skoda Octavia 1,0 115 blir 3 312 kronor.

40

... tusen kronor i månaden. Så mycket tjänar idag nio av sjuksköterskorna i Växjö efter ett extra lönepåslag för särskilt yrkesskickliga, rapporterar Vårdfokus.

AKUT RESURSBRIST

... och kostnaderna kommer fortsätta att skena: "Vi behöver tre miljarder"

Personalen flyr och pengarna räcker inte. Dålig arbetsmiljö, låga löner och en underfinansierad vård ligger bakom den akuta sjukhuskrisen. Med en ökad andel äldre i befolkningen kommer kostnaderna för sjukvården att fortsätta skena.

Det går inte bra för sjukvården i Sverige. Och det är långtifrån bara omdebatterade Karolinska som har problem. Sjukhus går med förlust, personal sägs upp eller slutar självmant, patienter får vänta på vård och operationer ställs in.

Sverige har den lägsta andelen vårdplatser per invånare av alla EU-länder. Bland OECD-länderna är det bara Chile och Mexiko som har färre.

Samtidigt som personal sägs upp och sjukhus stänger avdelningar råder det brist på sjukvårdspersonal över hela landet. Och bristen kommer att öka. Fram till 2035 beräknas efterfrågan på enbart sjuksköterskor stiga med 35 procent.

Systemförändringen med vårdval, etableringsfrihet för privata aktörer och allt fler nätläkare pressar också den offentliga ekonomin från olika håll.

Kritik mot prioriteringar

Krisen märks allt mer över landet. På Sahlgrenska universitetssjukhuset i Göteborg protesterade personalen i våras mot hotade neddragningar på grund av ett stort budgetunderskott. Underskottet skrevs senare av efter ett beslut i regionfullmäktige efter att S, V, SD och Demokraterna gjort gemensam sak mot de styrande Grönblå samverkan. Inför nästa år fattas ändå en halv miljard i sjukhuskassan, vilket lett till att flera kliniker nu måste stänga, däribland en klinik för patienter med lungcancer.

Flera sjukhus i Stockholm går med stora underskott och väntas få ännu mindre pengar från regionen nästa år. Mellan 2020 och 2023 ska anslagen minska med

Att det skulle behövas kraftiga skattehöjningar om vi skulle klara allt själva i regionerna är helt klart.

Annika Wallenskog, chefsökonom på Sveriges Kommuner och Landsting.

1,5 procent per år samtidigt som sjukhusen förväntas utföra mera vård. Danderyds sjukhus, Södertälje sjukhus och Södersjukhuset har redan flaggat för stora sparpaket med anställningsstopp och stopp för inhyrning av personal. Och så Nya Karolinska som förra veckan varslade 600 läkare och undersköterskor.

Oppositionsrådet Talla Al-kurdi (S) är kritisk till besparingarna i Stockholmsregionen.

– Man har satsat på vårdvalsprivatiseringar i stället för personalpolitik och resurser på våra sjukhus, säger hon till Dagens Nyheter.

Går med underskott

Men det är inte bara i storstäderna som ekonomin är ansträngd. 7 av 21 regioner går med underskott i år och inför 2020 är det bara 2 av 21 regioner som enligt prognosen kommer att ha en ekonomi i balans.

En orsak är att kostnaderna för hälso- och sjukvården ökar, förra året var det den största ökningen sedan 2003, och det handlar främst om löner.

– Dessutom har vi anställt fler, särskilt läkare och undersköterskor. När vi blir allt bättre på att bota ökar också människors efterfrågan på vård, förklarar Annika Wallenskog, chefsekonom på intresseorganisationen Sveriges Kommuner och Landsting (SKL).

Och värre lär det bli. Antalet personer över 80 år beräknas öka med 47 procent de kommande tio åren, enligt siffror från SCB. Det innebär att allt färre ska försörja allt fler när den så kallade försörjningskvoten ökar (se faktaruta).

Annika Wallenskog

BILD RICKARD L. ERIKSSON

Dessutom leder en förväntad lågkonjunktur sannolikt till högre arbetslöshet och en långsammare ökning av skatteintäkterna med början nästa år. Sammantaget betyder det att både kommuner och regioner kommer att få det allt kärvare ekonomiskt. Redan i år går omkring var tredje kommun med underskott.

Höjer skatten

Sjukvårdens grundfinansiering måste alltså öka. Om det är alla aktörer överens. På SKL hoppas man att staten ska skjuta till mer pengar. Nyligen fick regionerna 1,5 miljarder i riktade statsbidrag. Men det räcker inte på långa vägar, menar Annika Wallenskog.

– Vi skulle behöva i storleksordningen tre miljarder i ökning per år för att klara samma åtagande som i dag. Men då måste det vara fria pengar, inte riktade statsbidrag som är villkorade. Risker är annars att regioner som redan går på knäna inte kan leva upp till kriterierna.

Bara fyra regioner har beslutat att höja skatten nästa år. Omkring 70 procent av regionernas verksamhet finansieras via skattsedeln i dag, resten är bland annat riktade statsbidrag. Hur mycket skulle skatten på regionnivå behöva höjas om staten inte vill öppna sin börs igen?

– Det är svårt att säga, men att det skulle behövas kraftiga skattehöjningar om vi skulle klara allt själva i regionerna är helt klart, säger Annika Wallenskog.

KARIN SÖDERGREN

BILD SHUTTERSTOCK

Fakta

Den demografiska utmaningen

● År 2018 var medellivslängden drygt 84 år för kvinnor och nästan 81 år för män. Fram till år 2070 beräknas den öka till 89 år för kvinnor och 87 år för män. För varje decennium fram till 2070 beräknas medellivslängden öka med i genomsnitt ett år för kvinnor och drygt ett år för män.

KÄLLA: SCB

"Regeringen måste stoppa EU-förslaget om minimilön"

LO, PTK och Svenskt Näringsliv skrev igår en gemensam artikel på DN Debatt, där de menar att den svenska arbetsmarknadsmodellen i sin helhet undergrävs om EU inför en minimilön, vilket den nya kommissionsordföranden Ursula von der Leyen står i färd med att föreslå.

Ursula von der Leyen.

BILD MICHEL EULER/AP/TT

ARBETSLÖSHET STIGER I SNABBARE TAKT

Den stigande arbetslösheten ökar i allt snabbare takt. Varslen ökar och färre får jobb. De flesta siffrorna pekar nu åt det sämre hållet, enligt Arbetsförmedlingens nya månadssiffror, rapporterar TT. Cirka 17 000 fler, till totalt 357 620 var inskrivna som arbetslösa på landets arbetsförmedlingar i oktober än samma månad i fjol. Det motsvarar en arbetslöshet på 7,1 procent (6,9 i fjol).

Arbetslösheten ökar i stort sett i hela landet, bara Hallands och Kalmar län har fortsatt fallande siffror.

I SVENSK SJUKVÅRD

Forskare: Svårt att effektivisera vården

De skenande vårdkostnaderna är svåra att bromsa. Eftersom produktiviteten i välfärden inte kan öka blir den allt dyrare i jämförelse med andra sektorer. Talet om att effektivisera vården blir mest förhoppningar, anser forskaren Lars-Fredrik Andersson.

Det kallas för Baumoleffekten, efter den amerikanska nationalekonomen William Baumol. På 1960-talet kom han på att det hela tiden sker en kostnadsökning i tjänstesektorn som inte motsvaras inom tillverkningsindustrin. Det beror på att den som utför en tjänst har betydligt svårare att öka sin effektivitet än den som producerar en vara. Inom vård, skola och omsorg är det i princip omöjligt. – Den enda möjligheten att öka produktiviteten där är att driva personalen hårdare eller urholka kvaliteten, säger Lars-Fredrik Andersson, docent i ekonomisk historia vid Umeå universitet som forskar om just Baumoleffekten.

Lars-Fredrik Andersson

BILD MATTIAS PETTERSSON

Om man tittar på länder som har mer privata system så ser vi att det får stora socioekonomiska effekter.

Lars-Fredrik Andersson, docent i ekonomisk historia vid Umeå universitet

ökar, ökar också kostnaderna per anställd inom välfärden. Med andra ord: ungefär samma pengar ska räcka till mer.

Så det är helt naturligt att underskottet inom vården ökar?

– Ja, men hur stort det blir styrs av hur mycket vård vi vill ha, till vilken kvalitet och hur många som behöver den.

Lösningen är enligt Lars-Fredrik Andersson att antingen betala mer i skatt eller lägga mer på den enskilda patienten.

– Eller så drar man ner på den offentligt finansierade vården. Då kommer det att växa fram privata vårdföretag som i större utsträckning bekostas ur patienternas egna fickor. Det är där striden kommer att stå. Om man tittar på länder som har mer privata system så ser vi att det får stora socioekonomiska effekter. I till exempel USA är det en nedgång i medellivslängd i socioekonomiskt svaga grupper.

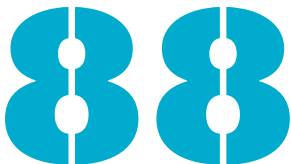
Politikerna pratar mycket om att effektivisera i sjukvården. Vad tänker du om det?

– Det är ganska osakligt. Vi har aldrig sett något sådant. Den största effekten av den medicinska tekniska utvecklingen är att vi kan bota fler. Då ökar snarare behovet av vård. Men det innebär inte att vi ökar produktiviteten. Istället blir det ett etiskt dilemma, vi kan vårda fler men har kanske inte pengarna.

KARIN SÖDERGREN

Försörjningskvoten stiger

● Mellan 2019 och 2070 beräknas den så kallade demografiska försörjningskvoten i Sverige öka från 0,76 till 0,88. Det innebär att 100 personer i åldern 20–64 år behöver försörja 76 personer i år. År 2070 har det antalet ökat till 88 personer. År 2000 var försörjningskvoten 0,70.

KÄLLA: SCB

KRISEN I SJUKVÅRDEN

- Allt fler äldre
- Brist på sjukvårdspersonal
- Fler sjukdomar går att bota – ökat vårdbehov
- Kostnaderna ökar
- Privata vårdgivare med vinstkrav
- Motstånd mot skattehöjningar
- Lågkonjunktur hotar